

toe ten volle
kunst te ver-
voortreffelijk-
ch vormende
getuigenis in
de bedoeling
te sporen en
is de roman
resultaat
ijke levensge-
it dit verhaal
stuur kan de
omdat hij in
ijken voedsel

C. F.

en de pers
keer met een
synode, maar
In Den Haag
De Avond-
thooren. Tot
ouma de op-
genomen en
verdiende af-
wel daarmee
n, hoe „nou-
etie van een
vinden was
tel:

reeds artikelen
laats te maken
ormeerde zijde
e wijl wij in
aar aanleiding
vizen moesten
formeerde krik-
kerken en het
togen bescho-
in de rich-
achten wij
toe te heb-
e mag men
in Jerusa-

kkig, omdat
hting van
nog anderen
heerlijke re-
van hap-en-
nd gaf

zelf de dupe
Is niet de
e was wijzer
luis" en „De
atie te geven
aan de Sy-
arin op hoo-
te doen naar
Wat „Sluis“
Dr Waterink

te Amsterdam
valsehen naam
wat die naam
es op. Helden
formulier durf
ni
un Integri Sa-
belastoren.

bedrijf weten
de" benevens
mal gehouden
kt werd door
lers, die het
r is „Sluis“
ol. Tijdschr.
nog lang niet
rkt is in de
lam):

niemo, of nog
en „verdacht“

de figuren, h.v.
nihiliteiten voor
men, waardoor
l, en somwijlen
nen gebeuren,
ware geweest,
meest wonder-
en geruchten

neur. Maar wij
almen, waar-
n verhindert
ts te consta-
gewone tijden
l pue lei. In-
niet gehoord.

gelingen

blik jemaats

niet-wetenschappelijkheid te bespreken, als het niet
noodig is. Maar het kan noodig worden. Zoo is
het ook nu. Men hoort van alle kanten roepen
om de wetenschap. De Synode heeft ze gepro-
steerd; en Dr Geelkerken met zijn comité's van
actie tegen de reactie zullen samen de wetenschap
geden. Nu men van die zijde de wetenschap in
geding brengt, dwingt men anderen, daarop nader
van bescheid te dienen, eveneens voor de tribune
des volks.

Wij gaan beginnen. Niet graag. Maar evenmin
aarzelend.

Eerst moge Prof. Grosheide spreken. Hij schrijft
in „Noord-Holl. Kerkbl.“, dat het geding door de
manier, waarop van den kant van Dr G. geschre-
ven en betuigd werd, ons bracht op wetenschap-
pelijk terrein. En — zoo vervolgt de heeleleeraar.

En het bleek op de Synode, dat Dr Geelkerken
daarop niet voldoende thuis was. Hij heeft bewerin-
gen geuit en niet willen terugnemen, die hij niet
wetenschappelijk heeft kunnen bewijzen. Zelfs kreeg
men soms den indruk, dat Dr Geelkerken zich tij-
dens de Synode een standpunt maakte, een stand-
punt dat onhoudbaar bleek. Zoo is het ook in het
rapport der dogmatische commissie aangewezen.

Maar ieder verstaat, hoe daardoor de zaak schade
heeft geleden. Wie bepaalde gedachten uit, vooral
wie ze onder het groote publiek brengt, moet wel
bestagen ten ijs komen.

Gebeurt dit niet, dan vermeerdert slechts de ver-
warring. En wat dat betreft, van de verdediging van
Dr Geelkerken moet gezegd, dat daarin niet altijd die
klarheid was, die men toch van hem mocht vragen.

In het „Ouderlingenblad“ merkt Prof. Aalders op,

Dat Dr G. de zintuiglijke waarneembaarheid van
de slang, maar spreken en de beide boomen, in
twijfel trekt, zonder daarvoor ernstige
gronden aan te voeren. Het laat zich denken,
dat een geloovig, Gereformeerd Schriftonderzoeker ten
aanzien van de eene of andere mededeeling der
Schrift, die op zichzelf duidelijk en onduidelijk
schijnt, toch eene andere dan de voor de hand lig-
gende uitlegging voorstaat, op ernstige gronden,
die hij aan den tekst zelf, aan het verband, of aan
andere plaatsen der H. Schrift ontleent. Dan is het
teezag der H. Schrift zelf dat hem tot zulk eene
uitlegging noopt; dan is het de eerbied voor het
Woord Gods, die hem drijft; en men zal voor zulk
eene opvatting, zelfs al zou men voor de overtui-
gingskracht van de aangevoerde gronden nog niet
zwichten, toch altoos eerbied moeten hebben en
bereid moeten zijn daarover in broederlijken zin
te handelen. Maar zoo heeft Dr G. niet gedaan.
Hij is niet gekomen met ernstige gronden, die hem
dwongen van den klaren, ondubbelzinnigen zin af
te wijken, maar heeft, zonder zulke gronden te no-
men, eenvoudig maar de klaarlijkste bedoeling
der H. Schrift „disputabel“ gesteld. Dit is in hooge
mate lichtvaardig, maar levert ook tevens het beste
bewijs, dat het hier niet gaat om een verschil van
uitlegging, maar om het al of niet betwijfelen van
wat „Heeren Woord“ duidelijk zegt.

Er is nog meer. Dr G. heeft zelfs, zoowel vóór
als op en na de Synode, verklaard geen eigen
uitlegging te hebben. Dat wil dus zeggen, dat
Dr G. de klare feitelijke mededeelingen der H. Schrift
in twijfel trekt, zonder daarvoor iets anders in de
plaats te kunnen stellen. Hij wil ons dus iets ont-
nemen, niet om er iets, naar zijn inzichten beters, maar
om er heelmaal niets voor terug te geven. We moe-
ten alweer zeggen: dit is in hooge mate lichtvaar-
dig, maar levert tevens het beste bewijs, dat het
niet gaat om een verschil van uitlegging, maar alleen
om twijfel aan het klare getuigenis Gods.

Het loont de moeite, ook eens na te gaan, op
welke concrete punten de wetenschappelijk-
heid der bezwaarden en der bezwaard-kwekers
in den steek laat. Zelf heb ik op een andere plaats
in dit blad reeds er op gewezen, dat m.i. de be-
weging van Dr Geelkerken begonnen is, onder luid
geroep vóór de „organische“ opvatting van
Schrift-inspiratie, ons een der eerste vruch-
ten van dat beter inzicht af te nemen. Hetzelfde
wordt ook elders opgemerkt. We denken
aan de in het geding opgeworpen tegenstelling
tusschen „organische vrijheid en mechanische bin-
ding“. Over die tegenstelling „organisch-mechanisch“
schrijft allereerst Dr C. Bouma in „Geref.
Kbl. v. Dr. en Ov.“:

Hierna komt nu de vraag, of Dr Geelkerken in-
derdaad recht had, zich van deze tegenstelling: orga-
nisch of mechanisch, te bedienen ter aanduiding van
zijn Schriftbeschouwing en die, waarvan de Synode
is uitgegaan.

Deze vraag mag wel eerst gesteld. Het is wel
erg gemakkelijk, zijn eigen Schriftopvatting aan te
dienen als de organische, en de bestredene te kwa-
lificeeren als de mechanische. En dat getuigt van
een zekere handigheid. Want wie niet kritisch onder-
zoekt of de aldus geteekende tegenstelling inderdaad
de juiste is, maar haar kritiekloos aanvaardt, kan niet
anders, dan in dit punt het ongelijk plaatsen aan
de zijde der Synode.

Wie echter nadenkt, aanvaardt niet voetstoots de
geponeerde stelling, maar onderzoekt eerst, of ze
inderdaad juist is en den toets der kritiek kan door-
staan. Dat Dr Geelkerken het zegt, is natuurlijk geen
bewijs.

Na objectieve uiteenzetting van wat Dr G. be-
weerd heeft, zegt Dr Bouma dan.

Dat deze vragen met de tegenstelling organisch-
mechanisch niets te maken hebben. Deze tegenstelling
toch raakt allereerst het ontstaan, met den inhoud
der H. Schrift. Dat de Schrift organisch is inge-
geven en zelf een organisme is, zegt niets over de

vraag, of een of ander verhaal letterlijk moet worden
opgevat. Prof. Bavinck, die schitterend de organi-
sche wording der Schrift heeft bepleit, heeft wel
Gen. 2 en 3 over de boomen en de slang mededeelen,
letterlijk opgevat.

Voorts handelt Dr Bouma ook over de opmerking
van Dr G., dat de organische Schriftopvatting uit-
gaat van het geheel tot de deelen. Welis-
waar was deze opmerking onvolledig, omdat
wie de Schriftopenbaring organisch zien wil, reke-
nen moet met het feit, dat een organisme groeit
van kiem tot vrucht, van begin tot voleinding (een
opvatting, die de zintuiglijk waarneembare feiten
juist aan het begin der bijzondere openbaring niet
missen kan), maar toch zeide Dr G. er iets mee,
dat argumenteeren wilde. Dr Bouma merkt op:

In dit stukje beschouwing nu is de regel juist:
wij gaan uit van het geheel — dat volgt uit de
organische Schriftopvatting. Maar als Dr Geelkerken
bepoort, daaruit, dus op grond van organische op-
vatting der H. Schrift, te beredeneeren, dat een be-
paald Schriftverhaal misschien ook wel niet-letterlijk
moet worden opgevat, dan maakt hij een redene-
neerfout. De regel: eerst het geheel en dan de
deelen, leert ons, „dat de duistere plaatsen worden
verklaard door de duidelijke, en de grondgedachten
van de Schrift als geheel dienen ter opheldering van
de deelen“. Maar nooit kan hij dienen tot het doel,
dat Dr Geelkerken er mee beoogt: al valt ook een
onderdeel „letterlijk“ weg, de historische juistheid
van het geheel blijft bestaan, want op de deelen komt
het zoozeer niet aan.

Over het begrip „historie“ sprekend, zooals het
door Dr G. voorgedragen werd, zegt Dr Bouma:

Wanneer nu de Synode vraagt naar de strikt histo-
rische betekenis der in geding zijnde gedeelten van
het Schriftverhaal, dan antwoordt hij, na op het
historiebegrip der Schrift te hebben gewezen: „Kan
een toestand als de staat der rechtheid „strikt-his-
torisch worden genoemd? M.a.w. beantwoordt hij aan
ons historiebegrip? Of gaat hij er boven uit?“

Deze verdediging nu van zijn historiebegrip van
een bepaald verhaal met een beroep op het geheel
eigensoortige historiebegrip der H. Schrift is weer
een grove fout. Een totaal ongeoorloofde argumentatie.

Want wanneer wij spreken in navolging van b.v.
Kuyper en Bavinck van het bijzondere historiebegrip
der H. Schrift, dan wordt daaronder verstaan, dat de
H. Schrift de feiten niet zoo verbindt, als dat een
boek over geschiedenis zou doen. Het best blijkt
dit uit de Evangelien, waar soms, wat eerder is
geschied, later wordt verhaald. Het ziet op de rang-
schikking der gebeurtenissen, en op het feit, dat
heel wat gebeurtenissen zijn weggelaten, die in een
„leerboek der geschiedenis“ niet hadden kunnen wor-
den gemist.

Maar Dr Geelkerken bedoelt er mee, dat één bepaald
feit in het Schriftverhaal niet in den gewonen zin
een feit is; wel gebeurd is, maar misschien iets
anders, dan wij het letterlijk lezen. En dat is weer
een poging, zijn eigen meeningen te staven met een
totaal ongerechtvaardigd beroep op het historiebegrip
der H. Schrift. En met een totaal ongerechtvaardigd
beroep op Kuyper en Bavinck, als stonden zij in deze
kweste aan zijn zijde — want wat Dr Geelkerken
er uit afleidt, hebben zij nooit bedoeld, noch gezegd.

Hierna volgt deze conclusie:

Maar aan het slot mag dus worden geconstateerd,
dat de tegenstelling tusschen de Schriftbeschouwing
van Dr Geelkerken en die van de Synode een ge-
heel andere is dan gelijk hij aangeeft: organisch
of mechanisch.

In gelijken zin zegt Dr Laman in hetzelfde blad:

De Synode streed niet vóór mechanische bin-
ding en tegen organische vrijheid.

Ze streed tegen het krachteloos maken van het
Woord Gods door de uitvindselen van het individu.
Ze streed tegen den handeloozen willekeur, die feiten
zoo menigmaal heeft omgetooverd in verzinself. Ze
heeft geen „verklaringen“ opgelegd met uitwendig
gezag, maar ze heeft gehandhaafd de belijdenis der
heilige historie als volkomen waarachtig. Het gold
hier de aanvaarding van feiten, die de Heilige Geest
in het Woord heeft medegedeeld.

Gelijke redeneering volgt W. in het kerkelijk
orgaan van de Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid
binnen het kerkverband:

Sterker nog springt de onjuistheid van de gepo-
neerde stelling, alsof de Synode op het standpunt
van een „mechanische binding“ zou hebben gestaan,
in het oog, wanneer we de gedachten, door Dr Geel-
kerken verdedigd, even bezien.

Hij toch poneerde tweemaal: a. dat het paradijs
geographisch aanwijsbaar was, en de boomen aldaar
zintuiglijk waarneembaar; b. dat het mogelijk moet
geacht worden, dat de boom „der kennis des goeds
en des kwaads“ zintuiglijk niet waarneembaar was.

Bij deze opvatting heeft de tekst in Gen. 2:16
en 17 „van allen boom dezès hofs zult gij vrijelijk
eten, maar van den boom der kennis des goeds en
des kwaads, daarvan zult gij niet eten“ een betee-
kenis, die ons denkvermogen ontgaat. Immers, hoe
kan ik dan de vergelijking tusschen die boomen
mogelijk achten? Hoe kan ik verstaan, dat de zint-
uiglijk waarneembare vrucht wordt vergeleken met
de zintuiglijk niet waarneembare? Wat is hier de
zin van den zin?

Nu zegge men niet: „dat is scholastiek“. Neen,
het gaat hier om een algemeen menselijke denk-
wet, een wet, die zoowel Westersch als Oostersch is.
Een regel, die eenvoudigen en geleerden niet onge-
straft overtreden. Een regel, die zelfs niet in de
voorstelling van mythen en sagen wordt voorbij ge-
zien. Wanneer ik zeg: „van alle boomen moogt ge
eten, maar van dien boom niet“, dan bedoel ik,
indien de eerste boomen zintuiglijk waarneembaar

zijn, ook de laatste zintuiglijk waarneembaar voor
te stellen. Een andere voorstelling kan alleen aan-
wezig zijn bij iemand, die tegen een denkwet zondigt.

Stel nu een oogenblik, dat de Schrijver van
Gen. 3 (die trouwens in Gen. 3 Era laat zeggen, dat
de boom der kennis „in het midden van den hof“ is)
werd geïnspireerd volgens de mechanische op-
vatting, dan is een ingaan tegen menselijke rede-
neerwetten (ten formeel) mogelijk. Maar voor den
Bijbelschrijver waren alle boomen in den hof ver-
gelijkbare en overeenkomende grootheden krachtens
de wet, ook van zijn denken. Bij de mechanische
Schriftbeschouwing en inspiratie-opvatting zou de ge-
dachte van Dr G. misschien te verdedigen zijn;
hij de organische opvatting nimmer. Omdat
God de beschrijving van het gebeurde in den hof,
door het instrument van den geest van dien schrijver
heen, aan zijn volk wilde bekend maken. En de
geest van dien schrijver kon niet zondigen tegen de
formeel denkvetten.

Zoo ligt de dwaling van het mechanisch opvatten
van de inspiratie en de wording van den Bijbel niet
aan de zijde van de Synode.

En nu is er van de zijde van Dr G.'s medestan-
ders ook nog een andere kwestie opgeworpen. Men
heeft Augustinus en Ambrosius er bij gehaald. Want
vandaag is wat de ouden zeggen, niets waard,
omdat we vooruit moeten, en morgen worden ze
tegen een Synode uitgespeeld, die niet achterom
ziet, maar die rustig eigen gang gaat en dus voor-
uit wil. Prof. Kuyper heeft in „De Heraut“ de
zaak breed aangepakt. Hij herinnert, dat

de heer Van Haeringen in „Woord en Geest“ een
betoog tracht te leveren, waardoor Augustinus tot
schutspatroon wordt gemaakt van de Geelkerkianische
richting. En de argeloze lezer, die natuurlijk Augus-
tinus nooit gelezen heeft en de aangehaalde citaten
niet kan controleeren, wordt door dit schijnbaar we-
tenschappelijke betoog misleid. Ik zeg: schijnbaar we-
tenschappelijk, want de heer Van Haeringen toont
van de eigenlijke vraagstukken, waarom het bij Augus-
tinus ging, toch zeer weinig te hebben begrepen.

Vervolgens lezen we:

Reeds het feit, dat de heer Van Haeringen de alle-
gorische exegese met de symbolische op één lijn stelt,
toont dit aan. Allegorische exegese wil niet anders
zeggen, dan dat men achter de woorden en feiten, die
de Schrift ons mededeelt, nog een dieper en geestel-
lijken zin zoekt. De werkelijkheid der feiten wordt
daarmede niet ontken. Als de Apostel Paulus in Ga-
l. 2 zegt, dat het geschiedverhaal in Genesis van
Abraham, Sara en Hagar dingen zijn, die een andere
beduiding hebben en dit verhaal toepast op de „twee
verbonden“, dan wil dit allermint zeggen, dat Abra-
ham, Sara en Hagar geen werkelijke personen zijn ge-
weest of hetgeen van hen verhaald wordt, niet werke-
lijk alzo is geschied. Een symbolische exegese, althans
in dien zin zooals de heer Van Haeringen deze opvat,
zou beteekenen, dat de dingen of feiten, die ons in de
Schrift genoemd worden, geen historische werkelijk-
heid waren, maar slechts zinnebeeldig waren te ver-
staan. Abraham, Hagar en Sara zouden dan niet wer-
kelijk hebben geleefd, maar slechts symbolen zijn om
een geestelijke waarheid ons voor oogen te stellen. Of
wil men, om het Paradijsverhaal te nemen, er zou geen
werkelijke slang zijn geweest, maar het woord „slang“
zou alleen een symbolische aanduiding van Satan zijn.

Over Augustinus' uittalingen lezen we:

Indien hij gezegd had, dat de slang, de boomen, de
hof, enz. niet anders dan figuurlijk konden opgevat
worden, dan zou de zaak uitgemaakt zijn, maar dit
zegt Augustinus hier nergens. Ook het citaat, waarop
de heer Van Haeringen zich beroept en dat te vinden
is in het tweede hoofdstuk van het eerste boek tegen
de Manicheërs, wijst dit niet uit, want Augustinus
geeft hier wel een algemeenere regel voor de
exegese, maar zegt niet, wat uit de toepassing van dien
regel volgt ten opzichte van het Paradijsverhaal. Door
enkele, laten we maar zeggen onopzettelijke, wijzigin-
gen in dit citaat aan te brengen, heeft de heer Van
Haeringen wel dien indruk trachten te geven, maar
uit de woorden zelf blijkt dit niet.

Dit wordt dan omstandig bewezen, waarna deze
conclusie volgt:

Juist de uitdrukking, door den heer Van Haeringen
cursief gedrukt, dat de letterlijke verklaring niet
mag worden aangenomen, wanneer deze tot blasphemie
zoude leiden of striden zou met ons algemeen Chris-
telijk geloof, toont wat Augustinus hier op het oog
heeft, nl. een letterlijke opvatting van de zoogenaamde
menschvormige spreekwijzen aangaande God. Met de
slang, de boomen, den hof en andere bijzonderheden
uit het Paradijsverhaal heeft dit alles niets te maken.

En eindelijk wordt het heele betoog in zijn grond-
slagen aangetast aldus:

Il faut juger les écrits d'après leur date, men moet
de geschriften beoordeelen naar den tijd, waarin ze
geschreven zijn. Wie dit vergeet, doet een theoloog als
Augustinus wel het grootste onrecht aan. Men zou met
hetzelfde recht kunnen betoogen, dat Augustinus een
voorstander was van den vrijen wil des menschen,
want in deze eerste periode komen er in zijn geschrif-
ten juist tegen de Manicheërs zeer sterke uitdrukkin-
gen in dien zin voor. Ook Augustinus heeft een ont-
wikkelingsgang doorloopen. En wie op Augustinus
zich beroepen wil, mag dat niet doen door een strijd-
schrift aan te halen uit zijn eerste periode, maar heeft
te vragen, hoe Augustinus geoordeeld heeft toen hij tot
volle en rijpe ontwikkeling was gekomen. En daarom
treunt behoeft wel geen de minste twijfel te bestaan.
Want Augustinus heeft, toen hij op het hoogtepunt
stond van zijn geloofsontwikkeling, een zeer uitgebreid
geschrift, twaalf boeken omvattende, geschreven juist
om den letterlijken zin van het Paradijsverhaal te ver-
dedigen. En niet op een arbeid uit zijn jeugd, maar op
dit magistrale werk komt het aan.

Dezelfde kwestie houdt ook een inzender in de